
CRNOJEVIĆI, BALŠIĆI I PETROVIĆI U TOPONIMIJI CRNE GORE

Vukić Pulević
Novica Samardžić

Nazivi po Crnojevićima

Popularnost Ivana Crnojevića, a preko njega i dinastije u cjelini,¹ u crnogorskome narodu rasla je neprekidno i nakon njegove smrti. Najčešće je dobijala oblik mitske snage i slave, ostvarujući se preko narodnih pjesama, legendi i toponima. Polovinom 19. stoljeća Crnogorci su bili toliko opsjednuti pričama o Ivanu Crnojeviću da je Vuk Karadžić zabilježio: „Uspomena na Ivana Crnojevića u Crnoj je Gori još i sada svježa, kao da je juče vladao“.

¹ Građa koja se odnosi na dinastiju Crnojevića preuzeta je iz priloga: PULEVIĆ V. & SAMARDŽIĆ N. 2008: Ivan Crnojević u crnogorskoj toponimiji. *Lingua Montenegrina*, 2:41–60. U njemu se mogu naći ostali detalji: legende, opisi lokaliteta, citirana literatura, informatori i dr.

Za detaljnije izučavanje toponimije nazvane po „Ivanu Gospodaru“ podstakli su nas tekstovi dvojice uglednih crnogorskih istraživača i autora koji su prvi skrenuli pažnju na taj problem: Radoja Radojevića, koji je 1971. objavio knjigu *Vilina gora – antologija crnogorskih legendi*, i Jovana Vukmanovića, koji je 1982. publikovao kratki ali veoma podsticajni rad *Ivanbeg Crnojević u narodnom predanju*.

Toponimi koji nose ime Ivana Crnojevića, kao i legende o njemu, zastupljeni su na čitavoj teritoriji države kojom je upravljao. Prirodno je da je njihova najveća koncentracija na gravitacionome području Žabljaka i Cetinja, koji su bili prijestoni gradovi. Toponimi su brojni i na području Bjelopavlića, đe je Ivan imao imanja, ali treba objasniti razloge velike zastupljenosti legendi i toponima na prostoru od Orjena, preko Grahova do Banjana i Bijelih Rudina. Radoslav Rotković 1984. govori o pojavi Crnojevića u Drobnojacima, što ima potvrdu i u toponimima *Ivanbegov katun*, *Ivanbegova ruža* i *Ivanovo brojilo* na planini Lukavici, koja se nalazi na granici prema Drobnojaku. R. J. Vešović 1933. ističe kako je značajno „da Vasojeviće računaju kao sastavni dio mitropolije Crnojević“, a prema narodnoj pjesmi država Ivanova prostirala se od „tog mora do zelena Lima“ (J. Vukmanović 1982). Ti podaci potvrđuju veliku širinu areala toponima vezanih za ime crnogorskoga vladara. U nekoliko slučajeva legende idu i mnogo dalje od granice crnogorske države toga doba. Tako je u Banjanima stvorena legenda da je Ivan planina kod Sarajeva dobila ime po Ivanu Crnojeviću, a iseljeni Crnogorci za istoga vladara vežu i toponim Ivanje kod Prijepolja, što je takođe legenda i sekundarno imenovanje.

Sakupljena su, ubicirana i obrađena 84 toponima, što je prilično veliki broj, s obzirom na to da su samo dva od njih saopštili informatori na terenu, a svi su ostali preuzeti iz dostupnih literaturnih izvora.

Neke karakteristične lokalitete koje legende i predanja povezuju sa imenom Ivana Crnojevića treba zaštititi zakonom kao memorijalne objekte prirode ili istorije. Na prvome mjestu treba izdvojiti one čija okolina ima izrazite prirodne karakteristike i vrijednosti, kao što su fenomeni reljefa i hidrografije, zatim vidikovci, šumski pokrivač i dr. Kao primjere navodimo: Ivanbegova ruža, Divan Ivana Crnojevića, Pećina Ivanova, Ivanova korita, Ivanova aluga, Mlin Ivana Crnojevića i dr. Da bi se lik slavnoga vladara vratio u memoriju Crnogoraca, dobro bi bilo da se uradi dokumentarni filmski serijal će bi jedan dio obuhvatio legende, predanja i toponime.

Zemlja (država), veći pošedi, sela

Ivanbegovina (opšti naziv za pošede Ivana Crnojevića. Srijeće se i kao imenovanje države Crne Gore toga doba. Vuk S. Karadžić veže toponim za Ivana Crnojevića na ovaj način: „Dobra, kojima je obdario svoj manastir, zovu se Ivanbegovina“); **Ivanova država** (naziv u nekim legendama i spisima za Crnu Goru iz vremena vladavine Ivana Crnojevića); **Ivanove zemlje** (naziv za pošede Ivana Crnojevića), **Ivanove međe** (više toponima, odnose se na pošede Ivana Crnojevića); **Rijeka Crnojevića** (naselje blizu izvora rijeke Rijeka Crnojevića); **Bigovo** (naselje i zaliv u Donjem Grblju, Crnogorsko primorje. U pitanju je samo legenda, jer je naziv Bigovo stariji od vremena Ivana Crnojevića); **Ivan Beg** (selo Botun, Zeta. Na saboru Zete 1934. selo Botun je bilo preimenovano u Ivan beg, jer je u njemu, po legendi, rođen Ivanbeg Crnojević).

Kuće, palate

Palača Ivana Crnojevića (u Kotoru. „Stara palača Ivana Crnojevića, kneza Crne ... u kojoj je boravio, kad je dolazio u

grad radi svoje zabave i radi ostalog“); **Kuća Ivanbega** (u Paštrovićima. „Pri moru na Smokvici, za pet minuta daleko od Skočiđevojke, đe ima, kako predanje kazuje, kuća Ivanbegova, kojega je 400 Paštrovića otpratilo odatle do Brčela, kada je bje-
žao od Balšića“); **Ivanov dvor** (u Mikovićima, Crmnica); **Ivanovo kućište** (na lokalitetu Trumši, zapadno od Žabljaka, Ceklin); **Ivanbegov dvor** (na Obodu, Ceklin); **Ivanbegovi stanovi** (u Pripratnici, Lješanska Nahija. „Blizu Korneta je Pripratnica, đe se poznaju Ivan-begovi stanovi sa Crkvicom“); **Crnojevića dvorac** (na Cetinju, blizu staroga Manastira, podi-
gao ga je Ivan Crnojević 1482. Nije sačuvan); **Ivanbegov ljet-
njikovac** (blizu Ivanovih korita, planina Lovćen); **Konak** (u selima: Očinići, Bjeloši, Ugnji i Vrela kod Cetinja. Tu su bila konačišta u doba Ivana Crnojevića. Postoji legenda da su mje-
štani tih sela snabdijevali drvima Dvor i Manastir na Cetinju).

Utvrđenja, gradine

Divan grad (u selu Botun, Zeta. Po legendi, na ataru sada-
šnjega sela Botun, u Divan gradu, rođen je Ivan Crnojević); **Krivi vrh / Temelji grada Ivana Crnojevića** (iznad Gradca, Lješanska nahija); **Ivanov grad** (drugi naziv za utvrđenje poz-
nato kao **Soko grad**. Nalazi se na obronku između Štitara, Lješanska nahija, i Kosijera – Đinovića, Riječka nahija); **Ivanova gradina** (brdo u strani Polja velimskoga, Velimlje. Toponim **Ivanova gradina** zapisan je i za selo Klenak, koje se nalazi zapadno od Velimlja, pa se može pretpostaviti da se radi o istome lokalitetu); **Ivanbegova kula** (iznad ubla „Garčić“, na Malome Garču, visoko iznad Musterovića, Zagarače).

Kameni prijestoli

Divan (Ivana Crnojevića) (uzvišenje u selu Grbavci, Zeta. Po legendi nekad je tu bila prijestonica Ivana Crnojevića, a kao

svjedočanstvo ostao je kameni divan / prijesto na kome je Ivan šedio i gledao na Zetu), **Ivanbegova stolica** (u blizini Drtegljada – Kosijeri, Riječka nahija. Po legendi Ivan Crnojević je boravio u Orašanima, đe postoji kamen u obliku stolice na kojoj je šedio. Na stijeni pored stolice postoji urez koji podseća na grb Crnojevića).

Crkve

Crkva Svete Ćekle (Donja Gorica, Lješkopolje. Po legendi: u grobovima pred tom crkvom nalazi se i po 15-20 lobanja. Tu su ukopani vojnici dva sina Ivanbega Crnojevića koji su međusobno ratovali za prevlast u Zeti); **Ivanova crkva** (iznad vode Vepruje, selo Đinovići, Riječka nahija); **Crnojevića manastir** (zadužbina Ivana Crnojevića, podignuta 1484, na Ćipuru, Cetinje); **Ivanbegova crkva** (ostaci jedne stare crkve ispod vrha Lovčena vezani su za ime Ivanbega dok je još boravio u Žabljaku. Za vladara se veže i gradnja crkve u Bajicama kod Cetinja).

Mlini

Mlini Crnojevića (na rijeci Sitnici, pritoka Morače, selo Beri, kod Podgorice); **Mlin Ivana Crnojevića** (na nekadašnjoj rijeci Cetinji, po kojoj je i grad Cetinje dobio ime); **Mlini Ivana Crnojevića** (u selu Drenovštica, Pješivci. Šobajić P. 1923. bilježi: „Po dnu sela na Slapcima su bili mlini gospodara zetskoga Ivana Crnojevića“. U Osnivačkoj povelji Cetinjskoga manastira stoji da je vladar Zete imao vodenicu i na Vrelima kod Cetinja).

Guvna

Guvno Ivana Crnojevića (na Cetinju. Karadžić Stef. V. zapisao je da je na tome guvnu nakon smrti Petra I za gospodara Crne Gore proglašen Petar II: „Odmah sjutradan glavari obuku

njegova nasljednika u sveštenučko odijelo i sa pokojnikovim štampom u ruci prikažu ga narodu kao novog upravljača na guvnu Ivana Crnojevića“).

Imanja, manji pošedi

Ivan polje (lokalitet u selu Berislavci, Zeta); **Mezara Crnojevića** (nekadašnja njiva, selo Piranići, Grbavci, Zeta); **Begova luka**, stjenoviti pašnjak, selo Grbavci, Zeta); **Sadovi** (selo Lajkovići, Zeta. Na ataru Sadovi ima dosta grobova, za koje predanje kaže da potiču iz doba Ivana Crnojevića); **Grlji / Grelji** (sela u Zeti: Lajkovići, Mitrovići, Srpska, Rakića Kuće sve do 1879. godine zvala su se Grlji / Grli i sačinjavali su zasebno pleme koje je imalo svoj barjak. Po predanju u Grlji je, kod Zmijane, rođen Stanko Crnojević); **Njive i livade Crnojevića** (u Gornjim Kokotima, Lješanska nahija); **Pošedi Ivana Crnojevića** (u selu Beri, Lješanska nahija); **Ivanova korita** (livade i pašnjak, kao i naselje u formiranju, Dolovi, planina Lovćen); **Ivanove rudine** (na planini Lovćen); **Ivanovina** (dio sela Brijestovo, Bjelopavlići); **Ivanovi vrtovi** (na crkvenoj međi – iz „Moračke povelje“).

Vinogradi

Ivanov vinograd („Na Malom Humcu u Mikovićima, u Crmnicima, po lokalnome kazivanju, bili su njegov (Ivana Crnojevića – prim. V. P. & N. S.) dvorac i vinograd“ – Vukmanović S., 1982); **Vinograd i livade Crnojevića** (kod Sinjca, Malo blato, Skadarsko jezero, kao: „hasa vinograd Crnojevića ... hasa livada Crnojevića...“, po turskom defteru); **Vinograd Crnojevića** (u Goljemadima, Lješanska nahija, po turskome defteru); **Vinograd Crnojevića** (u selu Kornet, Lješanska nahija, po turskome defteru); **Vinogradine Ivanove**

(kod sela Strugari, đe su bile vinogradine Ivanove); **Ivanova vištica** (u selu Brijestovo, Bjelopavlići. Nazvano po vinu. Tu su bili imanje i vinogradi Ivana Crnojevića).

Ribolovi

Ivanova oka (močvara u selu Berislavci, Zeta); **Ivanovi ribolovi / Ivanova oka**. Naziv po Ivanbegu Crnojeviću); **Ribolov Crnojevića** (kod Sinjca, Malo blato, Skadarsko jezero, kao: „...hasa ribolov Crnojevića na rijeci Sinjac...“, po turskome defteru).

Vode (izvori, vodotoci, ponori, bistijerne)

Rijeka Crnojevića (rijeka, pritoka Skadarskoga jezera. Pretpostavlja se da se naziv ustalio od kraja XV vijeka); **Veprulja** (voda, selo Đinovići, Riječka nahija. Predanje kaže da je voda građena u doba Ivana Crnojevića i da su se tu ljeti rashlađivale svinje); **Bistijerne Crnojevića** (uz Crnojevića dvorac, Cetinje); **Ivanova rijeka** (prema zapisu A. Jovićevića: „Ni Marijan Bolica u svom opisu Crne Gore 1614. g. ne pominje Rijeku, što opet znači, da današnje Rijeke nije ni bilo niti je postojala ovdje, gdje je danas a Ivanova Rijeka da je bila pusta...“); **Ivanova korita / Ivanbegova korita** (poznati izvor, Dolovi, planina Lovćen. V. Stef. Karadžić piše: „Jedan izvor u planini Lovćenu zove se Ivanbegova korita. U blizini se još nalaze razvaline njegovog ljetnikovca. Dobra, kojima je obdario svoj manastir, zovu se Ivanbegovina“); **Ponori na Vrela** (na putu Cetinje – Brajići. Po legendi na Vrela je išla Ivanova poslu-ga i pralje da peru robu. Ivanbegovi vojnici siluju devojkicu s Uganja. Ugrabe Ivanovu šćer i bače je u ponor kod Crkve na Vrela); **Begova korita** (voda na planini Bijeloj Gori, Orjen. „Begova korita dobiše ime po Ivan-begu Crnojeviću, koji je pred navalom Turaka ovdje našao utočište. On je naredio da se

uradi izvor i da se napravi česma sa bukovim koritom, da bi ljudi i stoka imali vodu“. Zanimljivo je da se u blizini nalaze i ovi toponimi – prema topografskoj karti: **Ivanov do** /2x/, **Ivanova glava** /2x/ i **Ivanove kite**); **Ivanj uba** / **Gornji i Donji** (na padinama planine Prekornice prema Topolovu i Brijestovu. Na topografskoj karti ubilježen je i katun **Ivan ubao**).

Lovišta

Ivanova lovišta (na Vrelima, Cetinje. Legenda: „Na Vrelima su Ivanbegovi čobani čuvali stoku, a sluge prale robu. Tu su bila Ivanova lovišta na divljač“).

Pećine

Pećina Ivanova (ispod Oboda, Rijeka Crnojevića. U toj pećini na krilu vila spava „otac Crnogoraca, hrabri Ivo, a vile nad njim bdiju, pa će se jednom probuditi, čim to bude volja božja, da svojim ljubljenim Crnogorcima povрати Kotor i plavo more“, Radoje Radojević, 1971); **Ivanbegova pećina** (kraška pećina u planini Budoš, Stubički kraj, Pješivci).

Šume

Ivanova aluga (glavni dio njevuškoga komuna na Lovćenu. J. Erdeljanović 1926 opisuje: „to je zaista gusta aluga, velika, krupna gora, koja hvata četiri sata hoda ... uspomena na Ivana Crnojevića“).

Drveće

Mendula Ivana Crnojevića (u selu Dubova, Ljubotinj. Po A. Jovićeviću 1910: „Priča se, da je na Šoćevoj glavici, na Dubovi,

bila u staro doba jedna mendula (= badem – prim. V. P. & N. S.), koju je posadio Ivan Crnojević, i da je Ivan češće puta ljeti izlazio tu...“); **Ivanbegova ruža** (na Ivanbegovom katunu, planina Velja Lukavica. Po J. Erdeljanoviću 1911: „Tu pokazuju i jednu ružicu, džbun od ruže, na vrhu jednog krša, za koju misle da je ostala od Ivan bega i koju zbog toga čuvaju“. Po legendi koju je saopštio informator na terenu, ružu je zasadio Ivan Crnojević na velikoj kamenoj gromadi /valu/ iznad groba svoja dva sina koja je na tom mjestu usmrtila zmija otrovnica. Po legendi koju je saopštio R. Radojević 1971. val na sredini katuna po Ivanovu naređenju donijeli su čobani uz pomoć njegove posestrime vile, a ružu koja onđe raste donio je Ivanbeg s prijestonoga grada Žabljaka. Samo je zaručnicima bilo dozvoljeno da uberu ružu).

Torine, katuni, stočarski objekti

Ivanova torina (na području Velestovo – Barjamovica, Katunska nahija. Po predanju tu su bile torine Ivanbega. Za navedeno područje navode se još tri toponima za koje se može pretpostaviti da su imenovani po Ivanu Crnojeviću: **Ivanova dolina**, **Ivanova rupa** i **Ivanov pod**); **Ivanbegov progon** (u Stubičkom kraju, Pješivci. Prema predanju Ivanbeg je ljeti izgonio stoku na ispašu na planinu Budoš); **Ivanbegov put** (u Stubici, Pješivci. Prema kazivanju tim putem je ljeti Ivanbeg izgonio stoku na ispašu); **Ivanbegovo brojilo** (u selu Donje Crkvice, Oputna Rudina); **Ivanovo brojilo** (stijena s uskim prolazom u Gackovim gredama, planina Velja Lukavica. Tu su, po legendi i narodnoj pjesmi, čobani Ivana Crnojevića prebrojavali stado od 300 ovaca); **Ivanbegov katun** (katun na planini Veljoj Lukavici. Opštepoznat toponim, zabilježen i na topografskim kartama. U svim legendama veže se za ime Ivana Crnojevića. J. Erdeljanović (1911) bilježi: „Pod Veljim ždrijelom je katunište Ivan Begovo, za koje se priča, da je na njemu zaista bio katun Ivana Crnojevića“).

Oronimi

Ivanov lonac (vrtača „kao krater“, sad obrasla bukvom, ispod Bobije, vrh Garča. U zagaračkom selu Lazarev Krst nalazi se **Ivanova gora**, a u Musterovićima **Ivanova lazina**); **Ivanove grede** (u Barama Šumanovića, Bjelopavlići. Po predanju naziv je po Ivanu Crnojeviću); **Ivanbegovo točilo** (u Stubičkom kraju, Pješivci. Informator kazuje da se radi o stazi za valjanje drva i da naziv potiče od imena nekadašnjega vlasnika Ivanbega).

Toponimi izvan teritorije Crne Gore

Ivan planina (planina u Bosni. M. G. Kilibarda /1976/ saopštava legendu o Sindeliji, sestri Ivana Crnojevića, koja je bila udata za bana Pilata Ruševića, koji je živio ispod Obljaja. Selo se po njemu zove Pilatovci. U svađi Pilat osakati lice Sindeliji. Ivan pođe s vojskom na zeta, prisili ga da povрати Sindeliju, a potom pođu u zajedničko vojevanje prema Sarajevu. U Banjanima kažu da je po njemu nazvana Ivan planina). **Ivanje** (selo u dolini Lima, uzvodno od Prijepolja, Srbija. T. Pejatović zapisao je legendu koju su stvorili doseljeni Crnogorci da je selo dobilo ime po Ivanu Crnojeviću).

Toponimi nazvani po članovima dinastičke familije

Ivanbegovičino vrelo („Na Cetinju, mrkom polju / Iznad dvora kneževskih“. Po legendi vrelo je nastalo od suza Ivanbegovice nakon što su Turci zauzeli Žabljak, a Ivan se povukao na Cetinje); **Mašula** (bunar, na putu od Markova dola k Uličima, Riječka nahija. Po legendi vodu je gradila Mara Ivana Crnojevića. Taj toponim zabilježen je i blizu sela Jelenak u Bjelopavličima, ali bez legende o nastanku imena); **Marina**

glavica (u Donjem kraju, Cetinje. Po predanju lokalitet je nazvan po Mari Ivanbegovici); **Durđevac** (na sjevernoj granici Majstora, Lovćen. Pretpostavlja se da ime potiče od Đurđa Crnojevića); **Durđeva glavica** (u predjelu Mirca, Njeguši. Legenda: po Đurđu Crnojeviću); **Durđevo brdo** (u selu Seoca, na putu: Ožezi – Seoca – Radovče. Tu je po legendi dolazio i odmarao Đurđe Crnojević); **Đevojački vir** (mjesto na Rijeci Crnojevića. Po predanju kćer Ivana Crnojevića uskočila je u ponor na Vrelima kod Cetinja, a njena ruka s prstenom, sa znakom Ivana Crnojevića, nađena je kod Rijeke Crnojevića); **Kamnik** (na ostrvu Vranjina, Skadarsko jezero. Onda su se, prema predanju, istražili svatovi Maksima Crnojevića); **Mrke** (selo u Piperima. Predanje: naziv po Mrkoju, zetu Ivana Crnojevića); **Pilatovci** (selo u Banjanima. Po legendi Sindelija, sestra Ivana Crnojevića, bila je udata za bana Pilata Ruševića, koji je živio ispod Obljaja, Selo se po njemu zove Pilatovci).

* * *

Za širu okolinu Cetinja (Katunska nahija, Riječka nahija i dr.) evidentirali smo više toponima koji u svojoj osnovi imaju lična imena Ivan i Ivo, ali nijesmo našli legende ili druge dokaze koji bi te lokalitete vezivali za ime Crnojevića. Međutim, mogućnost da se neki od tih toponima može odnositi na ime crnogorskoga vladara velika je, jer je upravo na tim prostorima Ivan Crnojević imao svoje posede, kuće, mlinove, gradio utvrđenja, graničio i poklanjao imanja, presuđivao u imovinskim sporovima, vodio borbe s neprijateljem i dr. Navodimo neke od takvih toponima: **Ivanov laz** (Dugi Do, Njeguši), **Ivanov brijeg** (Dugi Do, Njeguši), **Ivanova kućišta** (Vrba – Knež Do, Njeguši), **Ivanova međa** (Kopito, Njeguši), **Ivanova njiva** (Bjeloši, Cetinje), **Ivanova ržina** (selo Zagreda, Katunska nahija), **Ivanov šenokos** (selo Zagreda, Katunska nahija), **Ivanova lazina** (selo Markovina, Katunska nahija), **Ivanovi podi** (selo Markovina,

Katunska nahija), **Ivanovo guvno** (selo Malonšin do, Bjelice, Katunska nahija), **Ivanova glavica** (na granici Čeva, Katunska nahija), **Ivanova aluga** (zaselak, Ubli Čevski, Katunska nahija, „bila aluga pa iskrčena“), **Ivanova gumna** (u selu Lastva Čevska, Katunska nahija), **Ivanov krš** (u selu Lastva Čevska, Katunska nahija), **Ivanova gora** (zabran, livada, selo Lazarev Krst, Zagarače, Katunska nahija), **Ivanove lazine** (zabran, selo Musterovići, Zagarač, Katunska nahija), **Ivanova rupa** (zabran i vrtača, selo Đuričkovići, Gornje Zagarače, Katunska nahija), **Ivanj do** (u selu Gornji Orahovac, Boka Kotorska), **Ivanova dolina** (u selu Milijevići, Čeklići, Katunska nahija), **Ivanove doline** (u selu Ržani do, Cuce, Katunska nahija), **Ivanove međe** (u Dragomi Dolu, Čeklići, Katunska nahija), **Ivanove zgrade** (u selu Rovine, Cuce, Katunska nahija), **Ivanj Do** (u Jezeru, Čeklići, Katunska nahija), **Ivanov brijeg**, (uz selo Lješev Stup, Bjelice, Katunska nahija), **Ivanova greda** (severoistočno od Vujkova ždrijela, Katunska nahija), **Ivanova dolina** (terasa, Velestovo – Barjamovica, Katunska nahija), **Ivanova rupa** (Velestovo – Barjamovica, Katunska nahija), **Ivanov pod** (Velestovo – Barjamovica, Katunska nahija), **Ivanovo gumno** (nekad mjesto za vršidbu pšenice i raži, sad obradivo zemljište i šuma, selo Češljari, Ceklin), **Ivanov bostan** (nekad bile njive, sad zahvaćeno vodom, selo Prevlaka, Ceklin).

I na drugim prostorima Crne Gore postoje brojni toponimi koji u osnovi imaju lična imena Ivan i Ivo, ali sa znatno smanjenom vjerovatnoćom za povezivanje s imenom Ivana Crnojevića. Kao ilustraciju navodimo nekoliko primjera: **Ivanov krš** (na jugu od Zavalskoga groblja, na međi prema selu Potpeće, Piperi), **Ivanje** (selo, sezonsko naselje, na putu Nikšić – Krnovo), **Ivanov do** (njiva i pašnjak, selo Donje Crkvice, Oputna Rudina), **Ivanove doline** (njive, selo Miljanići, Banjani), **Ivanovina** (pašnjak, livada, selo Podvrš, Banjani), **Ivanova voda** (u selu Prisojni Orah, Piva), **Ivanovo katunište** (bukova šuma između Oraha i

Kovača, Piva), **Ivanovo kolibište** (u selu Smriječno, Piva), **Ivan glavica** (u Dobrome dolu, planina Durmitor), **Ivanje** (selo, Bihor, Bijelo Polje), **Ivanjsko ždrijelo** (ševeroistočno od sela Ivanja, Bihor, Bijelo Polje), **Ivanjski krš** (ševerno od sela Ivanja, Bijelo Polje), **Ivan polje** (u Velici, Plav), **Ivanovo polje** (jugoistočno od Zekavice, KOrjen, Pljevlja) i dr.

Nazivi po Balšićima

Tokom podužega rada na sakupljanju i izučavanju toponima i legendi vezanih za dinastiju Crnojevića zapazili smo i toponime koji se povezuju s dinastijom Balšića, koja je Zetom / Crnom Gorom vladala prije Crnojevića. Uzgred smo neke od tih toponima zabilježili i prikazujemo ih u ovome prilogu, računajući da mogu poslužiti kao inspiracija i podsticaj budućim onomastičarima da te značajne probleme temeljitije izuče. U svakom slučaju onomastička građa ove vrste može poslužiti kao svojevrsna dopuna istorijskim izvorima, arheološkim nalazima i upoznavanju bogate graditeljske baštine koju su u nasljeđe ostavili neimari iz vremena vladavine Balšića. I ovde, kao i kod Crnojevića, postoje toponimi s realnim istorijskim utemeljenjem, kao što su nazivi nekih lokacija sa sakralnim objektima, kućama-kulama i dr. S druge strane, neki su toponimi plod mašte i označavani su na osnovu legendi i predanja, ali i kao takvi predstavljaju zanimljiva svjedočanstva o vremenu kad su nastajali i motivima imenovanja. Moguć je i transfer: da je toponim nazvan po nekome drugom Balši ili Baoši, a da je kasnije prenesen na vladare iz dinastije Balšića. Sve to usložnjava istraživanja koja zahtijevaju multidisciplinarni prilaz, kako lingvista, tako i istoričara, arheologa, geografa i dr.

Balšića dolac (dolac / njiva, kod Donjeg manastira, selo Brčeli, Crmnica. Po predanju onde je bio ljetnji dvor Balšića. Zapisan je i na nekim topografskim kartama).

Balšin grad, Bašin grad (uzvišenje s ruševinama staroga utvrđenja, na Ponarskoj gori iznad sela Ponari, Zeta. Njega su po predanju gradili Balšići).

Dvor Balšića (ostaci staroga objekta, dvora, selo Godinje, Crmnica. Po nekim izvorima pripadao je dinastiji Balšić).

Kula Balšića (u starome dijelu grada Ulcinj, s istorijskim utemeljenjem. Restaurirana je i zaštićena Zakonom o zaštiti spomenika kulture).

Bašino selo (u Cucama, Katunska nahija. J. Erdeljanović 1926: „Bašino selo je očevidno nazvato po nekom čoveku, kome je ime bilo Balša i kome je nekada pripadalo. Možda je taj njegov negdašnji vlasnik bio jedan od zetskih vladalaca sa imenom Balša. U Bašinom selu ima dva dola koji se zovi Bašini dolovi, a više njih je uzvišenje Bašin vrh“. Kad S. Nakićenović (1913) govori o porijeklu stanovnika Krivošija bilježi: Radulovići, došli su iz Balšina sela, koje je između Čeva i Trnjina gde je nekada bio Nikac od Rovina“).

Bašina prodo (u Dolinama trešnjevačkim, Trešnjevo, Cuce, Katunska nahija, zabilježio J. Erdeljanović /1926/. Radusinović P. /1985/ toponim **Bašina prodo** navodi kao dio sela Podbukovica, Cuce, Katunska nahija).

Balšino oko (obradivo zemljište i dio naselja u selu Ponari, Zeta. R. Stamatović 1994).

Balšini grebeni (u Njegušima. B. Šekularac /1987/: „Kotoru su 1335. godine pripadali i Balšini grebeni iznad Njeguša, priloženi od strane kralja Milutina oko 1316. i zemlje u njeguškom Veljem dolu“).

Bašića do (livada, selo Erakovići, Njeguši. U Erakovićima postoji i toponim **Bašića lazine**. A. Čirgić /2009/ ne bilježi legendu o nazivima tih dvaju toponima, ali kako se nalaze na padinama Lovćena mogu se povezati s Balšićima).

Balješina lokva (Bajkove Kruševice, južne padine Orjena. „Za Balješinu lokvu se pretpostavlja, a na to asocira njeno ime,

da je građena u vrijeme kada su Balšići gospodarili ovim krajevima – XIV vijek“. Na tom prostoru postoje još i toponimi: **Balješin gvozd** i **Balješin do**. R. M. Milanović: Bajkove Kruševice. CANU – Bibl. „Hronika sela“, Beograd, 1997, str. 38).

Zanimljiva su i nekoliko naziva voda koji se anologijom mogu povezati s prezimenom Balšić: **Bašina voda** (Sutorman), **Bašina voda** (u selu Povija, Pješivci) i **Bašin ubo** (Zagarače, Katunska nahija). U Boki se nalaze neprozirni toponimi **Baošlje** i **Baošići**. Postoje i savremena imenovanja gradskih cjelina (ulice, trgovi) koja se daju u čast dinastije Balšića: **Balšića pazar** (u Cetinju), **Ulica Balšića** (u Podgorici) i dr.

Nazivi po Petrovićima

Otvorena i zanimljiva tema za onomastičare može biti i izučavanje toponima nazvanih po vladarima iz dinastije Petrović Njegoš, naročito po onima starijim. Kao primjer navodimo samo nekoliko toponima koje predanje veže za ličnost Svetoga Petra Cetinjskog.

Kuća taličnica (stara kuća u selu Gornji Crnci, Piperi, na lokalitetu Grobovlje. Po predanju osvještao ju je Sveti Petar pri prolazu za Manastir Čelija Piperska. Ljudi su rado navraćali u tu kuću bilo kojim poslom: bilo da pozajme nešto od alata pri gradnji drugih kuća ili objekata, bilo da malo pošede i popiju čašu vode, ili da makar glasno nazovu koje od čeljadi iz kuće i malo popričaju s njim. To bi im donosilo sreću, zbog toga ime *Kuća taličnica*).

Petrovač / Petrov dub (lokalitet u Zagaraču, Katunska nahija. Onđe je rastao veliki i usamljeni dub. Po predanju naziv je dobio po Svetome Petru Cetinjskom, koji je tu počivao na putu za Ostrog. Nedavno je dub iz neobjašnjivih razloga posiječen).

Orah Svetoga Petra (stari orah u dvorištu Gornjega Manastira, selo Brčeli, Crmnica. Po predanju donio ga je Sveti

Petar Cetinjski iz Rusije, pa zbog promijenjene klime znatno kasnije olistava).

Dubovi (nekolika stara duba uz Manastir Stanjevići, padine Lovćena iznad sela Pobori. Po predanju pod njima je vladika Petar I rado odmarao i pisao poznate poslanice).

Pećina Svetoga Petra (pećina u selu Crvena Paprat, Komani. Naziv može imati i istorijsko utemeljenje, jer je na obližnjem brdu Sađavac Vladika Petar I vodio borbu s Turcima).